

ZIELONOGÓRSKI RÓD FOERSTERÓW (FORSTER)

Udokumentowanym protoplastą zielonogórskiej rodziny sukienników, kupców i właścicieli ziemskich był Eliasz Foerster.

Wiadomo jednak, że już w 1640 r. w Zielonej Górze przy ul. Niedergasse (rejon dzisiejszego śródmieścia) istniał warsztat sukienniczy Michała Foerstera. Był on synem Joachima, również sukiennika, którego urodzenie datują historycy na wiek XVI. W połowie tegoż wieku pojawiło się również w zielonogórskich zapiskach nazwisko Foerster (lub Forster).

Eliasz Foerster ur. 25 marca 1678 r., zm. 25 lutego 1748 r. Posiadał z małżeństwa z Anną Rosiną z domu Rothin siedmioro dzieci, 6 córek i syna Jeremiasza (ur. 1722 r., zm. 20 grudnia 1806 r.). Rodzina zamieszkiwała dom przy ul. Ring 5. Posiadał również folwark przy Nidergasse.

Jeremiasz, zgodnie z tradycją, przejął po ojcu zawód sukiennika i kupca sukiennego. Zamieszkiwał wraz z rodziną w domu przy Brauchofbeizter nr 5. Dnia 7 maja 1749 r. poślubił Annę Rosinę z domu Priferin, z którą miał troje dzieci: Joannę Rosinę ur. 15 kwietnia 1750 r., która wyszła za mąż za rektora (przełożonego szkół katedralnych), córkę Zuzannę Bertę, która zmarła w wieku 8 lat oraz syna Jeremiasza Zygmunta ur. 7 lipca 1753 r. (zm. 27 czerwca 1819 r.).

Jeremiasz Zygmunt, trzeci z pokolenia zielonogórskich Forsterów, był, podobnie jak dziad i ojciec, kupcem — sukiennikiem. Ponadto pełnił urząd radcy komercyjnego. Był też kawalerem Żelaznego Krzyża. Był dwukrotnie żonaty: 23 sierpnia 1780 r. ożenił się z Anną Marią z domu Schultz, a 4 lutego 1789 r. z jej młodszą siostrą Joanną Eleonorą, z którą miał ośmioro dzieci: Beatę Fryderykę (ur. 1784), Joannę Henrietę (ur. 1791), Jeremiasza Augusta (ur. 1794), Julianę Eleonorę (ur. 1795, która weszła przez małżeństwo do rodu zielonogórskich wytwórców win), Augusta, ur. 1797, kupca i członka Rady Miejskiej w Zielonej Górze, zmarłego w 1825), Karolinę Fryderykę (ur. 1794), Wilhelma Aleksandra (ur. 1802, kupca sukiennego i członka Rady Miejskiej w mieście, zm. 1828) oraz Adolfa Fryderyka Gottliba (ur. 1804, godnego następcę Jeremiasza).

Próbując ocenić wkład poszczególnych członków rodziny Försterów w tworzenie w Zielonej Górze ośrodka przemysłu włókienniczego, można przyjąć, że Jeremiaszowi przypadła szczególna rola. Działal w okresie gwałtownego rozwoju przemysłu. Wykorzystał więc w swoich zakładach nowość tamtych czasów — maszynę parową. Był nadto aktywnym mieszkańcem swego grodu, wkładał dużo wysiłku w społeczny i gospodarczy

rozwój miasta. Rolę, jaką odgrywał w mieście Jeremiasz, zaakcentował m.in. w „Geschichte Schlesiens” t. 40 Otto Linke nazywając go największym sukiennikiem miasta i regionu. Podkreślił jednocześnie zasługi Jeremiasza w czasie wojny narodowej i jego rolę w zaopatrywaniu oddziałów pruskich w odzienie, żywność. Społeczność Zielonej Góry, oceniając wysoko jego zasługi, przyznała mu członkostwo Rady Miejskiej. A w 10 rocznicę śmierci odsłonięto w Halbemeilmühle (obecnie fragment parku przy Al. Wojska Polskiego) kamień poświęcony jego pamięci.

Wspomniany wcześniej Adolf Fryderyk Gottlib, syn Jeremiasza, godnie kontynuował dzieło ojca. Zmodernizował zakłady instalując w nich nowoczesne maszyny włókiennicze, m.in. zastosował maszynę parową o mocy 25 KM. Rozszerzył również swą działalność na inne gałęzie przemysłu. Dnia 16 listopada 1828 we współpracy z innymi przedsiębiorcami miasta (m.in. Gremplerem) przy Topfmark (późniejszy Postplatz) Fryderyk otworzył winiarnię (Weinstube), co było zupełną nowością w mieście. W winiarni, oprócz win (również z zielonogórskich winiarni), serwowano kielbasę i kawior. Cieszyła się dużą popularnością szczególnie wśród miejscowych notabli, redaktorów gazet zielonogórskich, szczególnie „Grünberger Wochenblatt”, oraz polityków z miasta i okolicy, którzy tu wiedli swe ideowe spory.

W 1833 r. pożar strawił niemal całą fabrykę. Fryderyk, dokonując jej odbudowy wyposażył ją w najnowocześniejsze maszyny. Zakłady mieściły się przy dzisiejszej ulicy Wrocławskiej.

Fryderyk Foerster był dwukrotnie żonaty. Pierwszy raz w 1831 r. z Huldą Emilią Henriettą z domu Seydel. Pierwsza żona zmarła 6 czerwca 1842 r. Po raz wtóry ożenił się w 1847 r. z Fryderyką Wilhelminą Adolfiną Albertiną z domu Hahn. Z małżeństw doczekał się licznych potomstwa: m.in. Friedricha Adolfa Gottliba (królewskiego radcy komercyjnego — ur. 23 stycznia 1832, zm. 1893 r.), Wilhelma Juliana (ur. 16 grudnia 1832, zm. 18 stycznia 1921, profesora astronomii, pracującego na Uniwersytecie w Berlinie). Dzieci Wilhelma całkowicie wyrodziły się z tradycyjnej profesji Foersterów. Fryderyk Wilhelm, znawca pedagogiki i polityki, w latach trzydziestych mieszkał w Paryżu. Hulda od 1928 mieszkała w Hamburgu, gdzie wyszła za mąż za adwokata doktora Zygmunta Heckschera. Karol w Barnim (obok Poczdamu) był wydawcą czasopisma „Die Gartenschönheit”. Ernst był doktorem inżynierem budowy okrętów i ich technicznego oprzyrządowania, pracując w firmie Hamburg — Amerika — Linie, mieszkał w Othmarschen obok Hamburga. Marta wyszła za mąż za kupca Oskara Kühla z Berlina. Hulda Julia Augusta (1834—1906), wyszła za mąż za kupca Louisa Grossmana (małżeństwo to posiadało ośmioro dzieci, z którego prof. dr Louis Grossman wykładał w Hamburgu. August Edward (1837—1915) — kupiec i literat. Kupiectwem trudnił się w pierwszym okresie swego dorosłego życia, później zajął się popularyzacją dziejów miasta. W 1900 r. opublikował „Aus Grünberges Vergangenheit. Gesammelte Bilder zur Geschichte der Stadt, nach vorhandenen Chroniken und sonstigen Oberlieferungen”. Posiadał troje dzieci, w tym Maxa (1867—1930) — tajnego radcę i profesora budowy mostów w Wyższej Szkole Technicznej w Dreźnie. Po ukończeniu z wyróżnieniem Zielonogórskiej Szkoły Realnej rozpoczął studia w Wyższej Szkole Technicznej w Charlottenburgu. Po studiach zajął się pracą

naukową. Prace jego wykorzystano m.in. w pruskim ministerstwie gospodarki. Od 1896 r. był asystentem prof. Georga Wertensa w Wyższej Szkole Technicznej w Dreźnie. W 1900 r. został profesorem tejże uczelni. Specjalizował się w wysokich budowach żelaznych, maszynach ciężkich, maszynach budowlanych i statystyce dla potrzeb architektów. Wykładał teorię żelazobetonu w Dreźnie. Napisał i opublikował podstawowe dzieło „Eisenkonstruktionen des Ingenieurhochgebandes”, które do 1924 r. wydano pięciokrotnie. Z innych jego dzieł należy wymienić „Baumateriale Kunde”, „Balkenbrücken in Eisenbeton”, „Statik der Eisenkonstruktionen und Eisenbau”, „Grundzüge des Eisenbetonhaus”. W czasie pierwszej wojny światowej pracował w Czerwonym Krzyżu. Drugi syn Augusta Foerstera (ur. 1866 r.) był również profesorem w Wyższej Szkole Technicznej w Dreźnie. Interesował się chemią. Kolejne dziecko Adolfa Fryderyka, córka Agnes-Luisa Eleonora (1838—1883) wyszła za mąż za dr med. Emila Ludwiga. Z tego małżeństwa pochodziło troje dzieci. Z pozostałych dzieci Fryderyka, Ida (1841—1878) wyszła za mąż za G. von Bucholtza, Juliusz zmarł w 5 dni po urodzeniu, Georg Karol Fridrich (1848—1929) był w Zielonej Górze kupcem, wreszcie Gertruda Albertyna Fryderyka Eleonora (1849—1888) wyszła za mąż za Maxa Ehrhardta.

Światność rodu Foersterów przypadła na wiek XIX, w którym to manufaktury sukiennicze za sprawą Jeremiasza i Fryderyka przekształcone zostały w nowoczesne fabryki. Trudno byłoby sobie wyobrazić XIX-wieczną Zieloną Górę bez Foersterów. Decydowali praktycznie o wszystkich dziedzinach życia. Jednak pod koniec XIX i na początku XX w. losy świetnie rozwijającej się firmy mocno się skomplikowały. Potomkowie Fryderyka coraz częściej wychodzili z tradycyjnego układu kupiecko-przedsiębiorczego. Wśród nich był i historyk, byli profesorowie. Wiązało się to najczęściej z opuszczeniem przez nich rodzinnego miasta. W 1878 r., kilka lat po śmierci Fryderyka, część fabryki wykupili angielscy przemysłowcy Aldroyd i Bakley; w 1884 r. powstała spółka akcyjna pod nazwą Angielska Manufaktura Materiałów Wełnianych, by w 1915 r. przekształcić się w Deutsche Wollenwaren Manufaktur. Po przejściu fabryki „Jeremias Foerster” jeszcze przez pewien czas tylko jeden z potomków pozostawał kupcem.

W latach trzydziestych XX w. nazwisko zostało wyeliminowane z wykazu zielonogórskich firm. W księdze adresowej z tych lat znajduje się 9 nazwisk, wśród których były: trzy wdowy, dwu robotników, szewc i ślusarz.

Opracowano na podstawie:

1. „Grünberger Wochenblatt”, Nr 99 z 8.XII.1873 — notatka pośmiertna.
2. Hugo Schmidt, Einiges über die Grünberger Tuchmacherfamilie Foerster, „Grünberger Blätter”, Heft 42, September 1930.
3. Ralph Friedrich Gottlob Förster, Der königliche Kaufmann von Grünberg, w: Welt und Heimat. Beilage zum „Grünberger Wochenblatt”, nr 42 z dn. 20.10.1935 r.
4. Adressbuch des Kreises Grünberg Schles. mit den Städten Rothenburg und Deutsch — Wartenberg 1937—1938, Grünberg 1937.